

BANKABY ALLMANT

Namnet betyder: mannen Bankes gård

På en storskifteskarta från 1790 ligger 2 gårdar vid nuv. Bankaby gård. Soldattorpet i Bankaby finns på sin nuv. plats. Dessutom finns två torp vid varsin liten åker nära gränsen mot Harsbol. Mellangården "Halte Fritz" fanns inte. Inte heller "Stridas" (Pettersburg).

Något laga skifte på Bankaby finns inte. På den stora torpkartan från ca 1870-talet finns Pettersburg, ett torp i nordost nära Siggeryd-Bultsbol gränsen, ett torp kallat Löringsholm 150m söder om soldattorpet utefter vägen och torpet Ängslund som finns kvar idag. Dessutom två torp alldeles intill gränsen mot Stavreberg. Ett av dessa låg nära Lyckan i Stavreberg och ett rakt väster om Pettersburg. De två torpen nära Harsbol är borta.

BANKABY GÅRD (Bankaby 1:2)

Denna gården har varit en av ursprungsgårdarna i Bankaby och legat här sedan minst 1700-talet. I slutet av detta sekel låg ytterligare en gårdsbebyggelse här i byn. Det sägs att en skola ska ha funnits i den norra flygeln till Bankaby gård. Dessutom ryktades det ett tag att det skulle spöka i huset. Nuvarande hus ska enligt folkminnet vara byggt 1860. Ladugården ska vara byggd 1912.

Här bodde Emil Danielsson och hans son, som sålde och flyttade till Råby och blev skomakare.. Köpare på 30-talet var bröderna Normans skogsfirma (Uno Somme) i Sommen. De högg mycket skog på gården. En arrendator hette Hedström och hade ägt granngården. Han flyttade till Motalatrakten (Ljungskil?). Efter Norman kom en ägare som hette Einar Andersson kring 1940 innan nuvarande ägarna fam. Pettersson tog vid 1942. Manne Pettersson från Söderköping var fiskhandlare där. Manne Petterson var medveten om att jordbruket var magert och skickade en summa pengar till arrendatorn som sedan snabbt betalade in ett lika stort arrende efter alla regler. Detta uppdagades först när Petterson dog och änkan frågade efter arrendet. "Ja, men det har ju inte kommit några pengar från Er" blev svaret.

Bostadshuset renoverades 1936 och 1943 då man bl.a. satte in en väldig vedpanna i köket. Denna panna fanns länge kvar och togs bort först på 80-talet. Husen styckades senare av från fastigheten.

Arrendatorer som vi kunnat minnas var: Ca 1934 Karl Holmberg från Kvarna i Sunneby, Holger Rickardsson, Carl och Rut Monell, fam. Felix 1957-58 och Einar Andersson..

Marken behölls av fam. Pettersson och även det torp som hette Ångslund (även kallat Almas). Detta renoverades mycket fint ca 1984 och året därpå byggdes ett nytt hus intill.

På gränsen mot Stavreberg ligger enligt karta f.d. Lövsjön. Här bedrevs torvbrytning på 1800-talet och det fanns en torvlada. Det var fortfarande klarvatten långt in på detta sekel. Nu är sjön helt igenväxt och trädlös. Det lär dock fortfarande finnas ett farligt ställe där man kan gå ner sig.

"PANTZARS", (Bankaby 1:3)

På detta stället vet vi att det byggdes ett hus 1820 av Samuel Andersson som senare blev riksdagsman. (Se eget kapitel om honom). Innan dess låg huset till denna gården nere vid stora gården. Huset från 1800-talet är nu ersatt med ett nytt hus på samma plats. Från denna gård har styckats av dels Pettersburg eller Stridas och dels Halte-Fritz gård. Den sistnämnda har sedan köpts tillbaka. Gården har varit i Pantzar familjens ägor sedan 1860. Huset renoverades 1935. Ladugården är från 1897.

Här bodde en man i början på seklet Gustav Johansson som kallades för "tvålgubben". När han bodde här var han nygift med en änka som hette Hulda. Hon var dotter till spelmannen "Spele-Hagman" i St Åby. Tvålgubben sålde tvål per cykel ofta i Västergötland. Tvålen köpte han gärna på kredit kring ödeshög. Han flyttade ofta och lär ha bott på bl.a. följande gårdar: St. Fallsberg, Skälaby, Sunneby, Åryd och Sestorp. Han berättade gärna om sina egna äventyr speciellt till sjöss. Stormar, kannibaler och andra hemskheter gjorde att folk gärna lyssnade. "En gång seglade han runt Godahopps udden då han styrde båten. De tappade ankaret där. Då gjorde han ett kryss på sjökortet så på hemvägen styrde han så bra när de passerade samma ställe, att det bara var att lägga i en krok och fiska upp ankaret igen." Han berättade också om hamnstaden Hull.

Från Sestorp flyttade han till slut till Västergötland.

I gårdens flygelbyggnad bodde ca 1926 en man Lindberg som sålde radioapparater.

Gården arrenderades av Aron och Hanna Hedström på 20-talet. Efter honom bodde Larsson från Rödebol här ett tag. I början på 30-talet flyttade Fritjof Pantzar och hans hustru Elsa tillbaka hit. Elsa arbetade i unga år i Rossholmen. De fick många barn som fortfarande är kvar i trakten och gården ägs nu av sonen Tor.

En tid flyttade familjen till Småland och hade en gård i trakten av Gränna.

SAMUEL ANDERSSON I BANKABY

En av byggdens mest framstående män var Samuel Andersson i Bankaby. Han kom från Boets Gästgivaregård till Bankaby ca 1811.

Han byggde det gamla huset i Bankaby 1820. Detta hus är nu rivet men stod på samma plats som det nuvarande som ägs av Tor Pantzar.

Ett träkors med följande inbrända inskrift hittades när det gamla huset revs på 60-talet: "Samuel Andersson lade första stocken till detta hus 1820". På baksidan stod: "Herre Gud av nåde. Bevara detta hus från allsköns Våde". Korset finns fortfarande kvar hos Tor Pantzar.

Han köpte kaffe i Stockholm i ett tidigt skede. Något hans hustru inte förstod sig på till en början. "Jag begriper inte vad slags bönor du har köpt. Jag har kokat i två timmar nu och de är lika hårda än. Och ändå la ja i en redi fläskasvål".

Samuel Andersson blev sedermera riksdagsman och nämndeman. Samuels dotter gifte sig med en grenadjär från Vistena. De bosatte sig i Bäck nära Boet. De jobbade i Skälaby och hon var så stark att hon bar 50-kilos rågsäckar på ryggen mellan Skälaby och Bäck.

Samuel Andersson var farmors morfar till Harry Pharmansson som också blev framstående man som bl.a. kommunfullmäktiges ordförande.

"HALTE FRITZAS" (Bankaby 1:3)

Bankabys nordöstra gård är numera igen åretruntbostad efter att ha varit sommarstuga i många år. Den ligger ca 200m in på en egen väg. Den är väl bibehållen. Fastigheten bildades troligtvis i början på detta sekel som en styckning från den östra gården i Bankaby. Huset kan dock vara äldre från ca 1850. Nuvarande ladugård byggdes 1936 och samtidigt renoverades huset något i köket.

Ägarna växlade på denna gården förr i tiden. En hette Hedström. Han flyttade senare till östra gården i Bankaby och bodde där i början på 20-talet. Efter Hedström bodde en Larsson från Rödebol här. När han fick ekonomiska bekymmer ca 1935 köptes den av Fritz Gustafsson, Halte-Fritz kallad. Han byggde ny ladugård 1937. Här bodde han sedan med sin mor Helga och tidvis hennes brorson Paul Andersson. Helga kom från soldattorpet längre upp i Bankaby och var dotter till Gustav Säker. Helga var städerska i Siggeryds skola.

Fritz gick i Siggeryds skola och skadade sitt knä på dess flaggstång. Han skadade sig allvarligt och på den tiden sökte man inte läkare i första taget. Ytterligare en gång skadade han samma knä när han föll från en trappa. Även denna gång lät mamma Helga bli att söka för skadan. Nu blev knäet kraftigt stelt. Detta handikapp hade han sedan hela livet. På 60-talet sålde han gården vilket han sedan lär ha ångrat. Han flyttade till byn. Senare ägnade han sig åt torghandel och julgransförsäljning i Vadstena. Granarna köpte han ofta i denna trakten. När han bodde i Bankaby cyklade han varje tisdag till ödeshög. Han cyklade med endast ett ben och hade en mycket bra teknik. När han körde häst så drev han hästarna väldigt hårt. Fritz dog ca 1991.

Akrarna stenröjdes på 40-talets slut och gården brukades till 60-talet och blev av Lantbruksnämnden sedan snabbt igenplanterad med gran. Husen styckades av 1964.

Gården såldes tillbaka till den östra Bankabygården (Pantzars). Husen styckades av och såldes till sommarstuga. En ägare var Rolf Swahn i ödeshög. Det ägdes några år av en Stockholmsfamilj men är nu sålt till ödeshögsbor igen som alltså glädjande nog bor där året om.

PETERSBURG, "STRIDAS", UGGLEMOSSEN. (Bankaby 1:5)

Här på gränsen mellan Bankaby och Harsbol ligger denna lilla jordbruksfastighet. Bebyggelsen tillkommer någon gång ca 1870. Fastighetsbildningen sker först 1923 då Emil och David Strid köper marken av Aron och Hanna Hedström som då äger den östra gården i Bankaby. Huset renoveras 1925 och nuvarande ladugård byggs 1929.

Här bodde alltså "Stridapojkarna". Bröderna Strid betonade att de bodde på en gård (ca 16 ha stort) och inte ett torp. De kom via Amundeby från Björnseryd från början. David, Emil och Oskar var verkliga slitvargar och odlade allt som gick att odla. Oskar som var blind, blev sjuk och fick flytta till B.S. De andra båda bröderna hade dålig syn och dålig hörsel. Den mesta jorden som fanns var mossjord. En åker norrut på gården kallades "Pellamossen". Vissa bitar spadvändes, ibland ner till två spaddjup. De bröt stubbar och grävde diken och gjorde ett jättearbete.

Ett bråk mellan David och grannen Gilbert Danielsson i Harsbol slutade med skottlossning. David berättade efteråt: " Kula ho sitter här (pekade på huvudet). Lever ja i möra så träffas vi på Hjässen och lever ja inte så ä ja dö".

En systerson, Kalle Strid, tog över efter bröderna. Han bodde här med hustru Dagmar och familj. Han jobbade på sågen i Tällekullen. Han jobbade också som skogshuggare ihop med huggarlag. Han köpte sig en Chevrolet i Tällekullen och körde i diket på premiärturen. Han hade heller inget körkort. Dessutom hade han problem med spriten. Familjen flyttade till Karlsby på 60-talet. Kalle högg ner skogen, och åkrarna förföll. Det blev för mycket för Emil, som tog sitt liv genom att gå ner sig i en damm.

Nästa familj kom från Adelöv. Hjalmar och Ellen "Sibylla" Johansson (kallade Sköld) jobbade med tillfälliga arbeten och plockade bl.a. potatis. De grälade alltid med varandra och bodde här i ca 10 år till början av 70-talet. De fräntogs vårdnaden av sina tvillingpojkar.

Tor Pantzar i Bankaby hade detta stället som sommaratuga i några år. Nu bor en av hans grabbar här, men i en ny villa som han byggt brevid nu på nittiotalet.

SOLDATTORPET, RYTTARETORPET,
"AXELA-TORPET" (Bankaby 1:6)

Huset som ligger längst upp i Bankaby var förr ett soldattorp. Det har varit bebott av soldater minst från 1700-talets slut. På en karta från denna tid kallas det för Ryttaretorpet, och var ca 7 ha stort och lydde under Vadstena Kompani. Där bodde 5 olika familjer under 1800-talet. Soldaterna kallades för Livgrenadjärer. De hade namn som Bank, Tell, Pang, Wetter och Kämpe. Nuvarande hus och ladugård lär vara från ca 1840-50.

1930 köptes torpet av fam Pantzar i Bankaby.

Här bodde som arrendatorer Gustav Säker med familj och minst 4 barn. En dotter, Helga, blev sedan mor till Halte Fritz i Bankaby. Tre söner hette Albin, Reinhold och Axel. Dessa grävde diken. Axel Säker, "Pilsner-Axel" kallad bodde här med familj på 1940-talet. Axel hette egentligen Gustavsson, hans hustru hette Hilda. De hade kor och andra djur i den mycket lilla ladugården. (Axel var farbror med Karl-Erik i Harsbol). Paret fick två pojkar, Nisse och Gunnar. Även Nisse lär ha bott här.

Huset har renoverats i olika omgångar och på 90-talet har det oftast varit sommarbostad och kortare tider även åretruntbostad.

TORP I BANKABY

Varken soldattorpet, även kallat Ryttaretorpet, eller Pettersburg, som var en liten jordbruksfastighet, tas upp här. Torpen är skyltade 1997.

1. Ett torp fanns på 1790-talet vid en liten åker rakt öster om soldattorpet i Bankaby. Det låg nära gränsen till Harsbol. Detta torp är borta på 1800-tals kartan över torp i trakten.

2. Torp som ovan vid en liten åker nära Harsbol. Även nära den gamla kvarnen intill Bultsbolsgränsen. Likaså borta på 1800-talet.

3. Torp "Läsebo" eller "Emil-Jakobatorpet" i nordöstra hörnet nära gränsen till Siggeryd och Bultsbol. Detta torp byggdes på 1800-talet och var bebott till början av detta århundrade. Emil Jakobsson bodde här med 6 barn. Han bodde senare i Tingstad. Norr om kraftledningen ser man tydliga spår efter husgrund, jordkällare och små åkrar.

4. Torp "Läringsholm" ca 150m söderut från soldattorpet utefter vägen syns i de öppna markerna växter efter ett torp. I folkminne kallas det "Pella-torpet". En rest från en jordkällare syns också. Detta finns ej på 1700-talet. En torpare härifrån blev misstänkt för stöld. Det hade försvunnit en gris från Rossholmen-området strax före jul. På julafton kom den bestulne bonden, länsman och präst på besök vid "Pella-torpet". Torparen och hans fru och många barn stod mitt uppe i jul-slakt, skinkkok och korvstoppling. Dock kunde inte torparen ge någon förklaring var han fått grisen ifrån. Den julafton slutade med att både maten och torparen fick följa länsman till arresten.

5. Torp "Ängslund" som finns kvar idag. Det ligger ca 500m in på en mindre väg som går söderut från Bankaby Gård. Här bodde Gustav och Lena Johansson som fick 11 barn i den mycket lilla stugan. Ett av dessa hette Alma. Torpet har också kallats "Almas" efter henne. Hon blev kvar och skötte om de gamla. Alma syster Helga blev mor till Fritz i Bankaby. Alma hade en hund, en spets, som hon på vintern kopplade framför sparken när hon skulle åka och handla. Hon hade också många katter på övervåningen. De lär inte ha fått gå ut. Alma dog 1973.

Torpet blev mycket fint renoverat ca 1984 efter att ha varit helt förfallet. Det byggdes någon gång på förra seklet. Bredvid torpet ligger nu också en ny villa byggd på 1980-talet. Dessa båda hus ägs nu av Gunnar Pettersson i Stegeborg Söderköping, som också äger marken till stora gården i Bankaby.

6. Torp från 1800-talet vid gränsen mot Stavreberg. Det låg rakt väster om Pettersburg (Stridas).

7. Torp från 1800-talet vid gränsen mot Stavreberg. Det låg rakt norrut från torpet Lyckan som finns kvar idag i Stavreberg.